

Nieuwsbrief

Verhoor

De twaalfde
niewsbrief

Nummer 12 • Jaargang 4 • oktober 2019

Vooruit denken op de plaats delict (PD)

Het NFI heeft gekeken met welk type alternatieve verklaringen verdachten komen op zitting en hoe vaak. Deze kennis kan worden benut om bij het verzamelen en analyseren van sporen op de PD óók zoveel mogelijk sporen mee te nemen die deze alternatieven alvast kunnen verifiëren/ falsifiëren, omdat in een later stadium niet meer mogelijk is. Uit een analyse van NFI-rapporten bleek dat verdachten het vaakst met een scenario komen dat niet-delict gerelateerd is. Bijvoorbeeld er is DNA gevonden op de PD, maar de verdachte verklaart dat dit afkomstig is van een ander moment of op andere wijze.

Voor het verhoor is deze informatie ook relevant; bij het voorbereiden van het verdachtenverhoor kan je al alternatieve scenario's bedenken rondom de gevonden sporen. Hier kan je bij de uitvoering van het verhoor dan vragen over stellen om dit te toetsen, vóór hem met deze sporen te confronteren, bijvoorbeeld volgende de methode Scenario's Onderzoekende Methode (SOM).

Bron: <https://magazines.forensischinstituut.nl/atnfi/2019/32/vooruitdenken-op-de-plaats-delict>

Timing verhoor van politieagenten

Er is eerder discussie geweest over wat het juiste moment is van verhoor van politieagenten die betrokken waren bij een schietincident: zo snel mogelijk of na een nachtle slaap? In een experiment deden 150 politieagenten mee aan verschillende simulaties van schietincidenten (bedreigd door motorrijder met pistool of schietincident op een werkplek). Voor de simulatie, 10 minuten erna en 30 minuten erna werd het stressniveau (fysiologische reacties) van de agenten gemeten. Na de simulatie kregen ze direct en na 48 uur een geheugentest over details van het incident (15 meerkeuzevragen). Uit de resultaten bleek dat ze direct na de simulatie meer accurate informatie over het incident herinnerden dan na 48 uur. Ook bleken ze informatie over de dader beter te onthouden dan over het incident zelf. Dit is te verklaren doordat de aandacht onder stressvolle omstandigheden uitgaat naar bedreigende stimuli, in dit geval de schutter. Er was geen relatie gevonden tussen de mate van stress en de herinnering. Mogelijk is dit te verklaren doordat de simulaties wel psychologische stress veroorzaakten, maar geen fysiologische stressreacties. Dit onderzoek bevestigt dat een verhoor van een politieagent die een schietincident heeft meegemaakt, zo snel mogelijk dient plaats te vinden.

Bron: McCure, K.A., McGuire, K.L. & Loftus, E.F. (2019). Officers' memory and stress in virtual lethal force scenarios: Implications for policy and training. *Psychology, Crime & Law*, DOI: 10.1080/1068316X.2019.1652748

Inhoud

- Vooruit denken op de plaats delict
- Timing verhoor van politieagenten
- Het moment van geven van de cautie
- Het veiligheidsverhoor van een terrorismeverdachte
- Alibibevraging binnen verdachtenverhoor
- Signalen van liegen in verdachtenverhoor
- Een trainingsinstrument voor het detecteren van micro-expressies en leugendetectie?
- Seminar verhoor 2020
- Category Clustering Recall binnen het Generiek getuigenverhoor
- Emoties en geloofwaardigheid bij verkrachtingszaken

Iets te melden?

Heb je zelf een mededeling, vraag, leerzame praktijkervaring, anekdote of illustratief beeldmateriaal voor de verhooropleidingen? Mail het dan naar onderstaand mailadres van de Politieacademie.
redactie.nieuwsbriefverhoor@politieacademie.nl

Het moment van geven van de cautie

Een verhoorder heeft kort voor het gesprek met verdachte X een gesprek met de zorgcoördinator en de mentor van verdachte. Hierin wordt genoemd dat verdachte X als verdachte van een strafbaar feit wordt gezien. Hierdoor was op dat moment sprake van een concrete verdenking van een strafbaar feit. Op grond van artikel 29 van het Wetboek van Strafvordering had verhoorder na zijn verzoek om met verdachte X te praten, direct aan verdachte X de cautie moeten geven.

Bron: 2019, ECLI:NL:RBZWB:2019:3331

Het veiligheidsverhoor van een terrorismeverdachte. Een onderzoek naar verhoormethoden en verhoortechnieken die tijdens ticking bomb scenario's kunnen worden ingezet.

Een veiligheidsverhoor wordt ingezet naar aanleiding van een (aanstaande) aanslag en is gericht op het herstellen van de publieke veiligheid. [10.2.e](#) heeft voor haar masterthesis vanuit de opleiding Recherchekunde aan de Politieacademie te Apeldoorn onderzocht in hoeverre verhoorders zijn toegerust om door middel van een veiligheidsverhoor inlichtingen te verkrijgen van een terrorismeverdachte. Op deze wijze is in kaart gebracht welke verhoormethoden en verhoortechnieken ingezet kunnen worden tijdens een veiligheidsverhoor van een terrorismeverdachte en is inzicht verkregen op welke wijze verhoorders dergelijke verhoren aan zouden pakken. Voor het onderzoek is door middel van literatuuronderzoek, interviews en een focusgroepgesprek informatie verkregen.

Volgens de bestudeerde literatuur dient een werkrelatie tussen de verhoorder en de verdachte opgebouwd te worden om inlichtingen te kunnen verkrijgen. Terrorismeverdachten geven meer informatie prijs wanneer zij niet onder druk worden gezet en vriendelijk en respectvol worden behandeld. Uit het onderzoek blijkt dat verhoorders gebruik zouden maken van werkrelatie-bevorderende verhoortechnieken tijdens het veiligheidsverhoor. Wel vinden verhoorders het om uiteenlopende redenen lastig om onder tijdsdruk een werkrelatie op te bouwen. De belangrijkste aanbeveling uit het onderzoek is dat een training voor het uitvoeren van een veiligheidsverhoor ontwikkeld dient te worden.

De scriptie is op aanvraag beschikbaar bij: [10.2.e](#) @politie.nl

Noot redactie:

Vanuit de NP (enkele eenheden) is er vraag naar een training voor veiligheidsverhoren. De Politieacademie onderzoekt de haalbaarheid van deze vraag.

Alibibevraging binnen verdachtenverhoren

Het afgelopen jaar deed recherchekundige [10.2.e](#) van de Eenheid Midden-Nederland onderzoek naar alibibevraging binnen verdachtenverhoren. Tot op heden was dergelijk onderzoek, naar alibibevraging door rechercheurs bij verdachtenverhoren, niet verricht. Met dit verkennende onderzoek kon dus een beeld verkregen worden hoe alibibevraging er in de praktijk aan toe gaat. Binnen het onderzoek zijn 97 processen-verbaal van 25 verdachten geanalyseerd. Indien uit het proces-verbaal bleek dat er sprake was van alibibevraging zijn ook de bijbehorende audio-(visuele) opnamen beluisterd of bekeken.

Uit het onderzoek bleek dat er geregeld kansen bleven liggen met betrekking tot het uitvragen van alibi's. Zo werd er in een derde van de geanalyseerde zaken niet naar een alibi gevraagd terwijl dit wel zinvol was geweest omdat de verdachte ontkende iets met het misdrijf te maken te hebben. Daarnaast werd in sommige gevallen niet goed

Aanmelden voor Nieuwsbrief Verhoor

Wil je edities van deze nieuwsbrief ontvangen, meld je dan aan door een mail te sturen met als titel: aanmelden nieuwsbrief naar redactie.nieuwsbriefverhoor@politieacademie.nl

Ontvang je geen nieuwsbrief meer..

Wegens tijdelijke problemen met het postvak zijn er twee verzendlijsten niet meer toegankelijk voor de redactie. Ontvang je op dit moment geen nieuwsbrief meer, maar hoor je bijvoorbeeld via collega's dat er wel een verzonden is, meld je dan opnieuw aan door een mail te sturen met als titel: aanmelden nieuwsbrief naar redactie.nieuwsbriefverhoor@politieacademie.nl

doorgevraagd naar een alternatief scenario waarmee de verdachte kwam. Dit terwijl het verifiëren van alternatieve verklaringen natuurlijk zeer waardevol is om onschuldigen en schuldigen van elkaar te kunnen onderscheiden.

Tevens bleek dat maar weinig verdachten geholpen werden om zich zaken te herinneren door ze bijvoorbeeld in de gelegenheid te stellen gebruik te maken van een hulpmiddel, zoals een agenda. Dit is voor een onschuldige verdachte van groot belang om tot de meest waarheidsgetrouwe herinnering te komen. Daarnaast werd door de verhoorders vaak niet gevraagd hoe de verdachte kon aantonen dat hij op een andere plaats was ten tijde van het delict. Er werd dus niet naar ondersteunend bewijs gevraagd. Een andere opvallende bevinding uit het onderzoek was dat vaak veel informatie omtrent alibibevraging ontbrak binnen de processen-verbaal.

De belangrijkste aanbevelingen die gedaan konden worden op basis van dit verkennende onderzoek zijn:

- Bied de verdachte bij het uitvragen van een alibi een specifieke cue of hulpmiddel, om het geheugen van de verdachte te prikkelen, denk bijvoorbeeld aan: het bekijken van een agenda (op telefoon); het bekijken van ontvangen/verzonden e-mails van de desbetreffende dag of vermeld de aard van het weer (indien noemenswaardig) etc.
- Vraag naar ondersteunend bewijs; hoe kan de verdachte aantonen dat hij op een andere plaats was ten tijde van het delict. Wanneer de verdachte niet uit zichzelf met fysiek bewijs komt (bonnetjes/camerabeelden etc.) vraag hier dan specifiek naar.
- Uit het proces-verbaal moet blijken wat de bron is van bepaalde informatie. Het is daarom van belang dat alle gestelde vragen ook in het proces-verbaal komen, zodat niet aangenomen kan worden dat de verdachte zelf met informatie komt terwijl dit eigenlijk een antwoord op een door de verhoorder gestelde vraag betreft. Daarnaast is het belangrijk dat wanneer boven een verklaring staat dat het een woordelijke uitwerking is, het ook daadwerkelijk een woordelijke uitwerking betreft.
- Houd confrontaties neutraal; zeg niet dat een verdachte liegt i.v.m. de betrouwbaarheid van de verklaring.

Voor meer informatie over het onderzoek kan contact worden opgenomen met Helen Rolle via 10.2.e@politie.nl

Signalen van liegen in verdachtenverhoor

Mensen vertellen dagelijks leugens, maar toch zijn wij niet erg goed in het ontdekken van leugens. Uit literatuur blijkt dat leugendetectie slechts in 54% van de gevallen correct is. Eén van de redenen dat de prestatie in leugendetectie slechts op kansniveau is, is de onwetendheid over wat daadwerkelijk signalen van liegen zijn. Recherchekundige Anouk Kappen heeft onderzoek gedaan naar de prestaties in leugendetectie van verhoorders in verdachtenverhoor en op welke signalen van liegen zij hun leugenoordeel baseren. Zij heeft 30 verhoorders de vraag voorgelegd wat zij goede signalen van liegen vinden. De stereotypische signalen zoals 'nerveus gedrag', 'wegkijken' en 'van houding veranderen' zijn het meest genoemd. Allen géén daadwerkelijke signalen van liegen volgens de literatuur. Mensen baseren hun oordeel veelal op stereotypische, non-verbale signalen van liegen, terwijl het juist de verbale signalen van liegen zijn die in de literatuur een verband met liegen laten zien, zoals tegenstrijdigheden met bewijs, indirecte antwoorden en weinig gedetailleerde verklaringen. De Scenario's Onderzoekende Methode (SOM), zoals wij die in Nederlandse verhoren toepassen, zou verbale signalen meer naar voren moeten laten komen.

In dit onderzoek hebben 42 studenten een in scene gezette diefstal uitgevoerd. Een dag later zijn de studenten door de verhoorders middels de SOM verhoord over de diefstal.

Door het in scene zetten van de diefstal is de 'harde' waarheid bij de onderzoeker bekend en kan de verklaring van de student gecontroleerd worden op leugenachtigheid. De verhoorders zijn vervolgens gevraagd of zij de verklaring van de student geloofwaardig vonden en op welke signalen van liegen zij dit oordeel hebben gebaseerd.

De conclusie is dat de verhoorders in 62% van de gevallen de leugenachtigheid van de verklaring juist hebben beoordeeld. Bij de beoordelingen zijn in slechts 36% van de gevallen daadwerkelijke signalen van liegen gebruikt zoals ondersteund in de literatuur. 'Tegenstrijdigheden met bewijs' is zo'n signaal van liegen en is dan ook het meest gebruikte signaal bij juiste beoordelingen.

De grootste misvatting lijkt te bestaan over het signaal 'tegenstrijdigheden binnen de eigen verklaring', welke het meest is gebruikt bij onjuiste beoordelingen. Volgens de meerderheid van de verhoorders is 'tegenstrijdigheden binnen de eigen verklaring' een signaal van liegen, maar dit wordt niet door de literatuur ondersteund. Eén van de redenen die wordt gegeven is dat een schuldige verdachte zijn verhaal goed doordacht heeft en zo wellicht minder inconsistenties vertoont in zijn verklaring dan iemand die zijn verhaal uit herinnering moet produceren.

Voor meer informatie over dit onderzoek kunt u contact opnemen met [10.2.e](#) :

[10.2.e](#) [@politie.nl](#)

Een trainingsinstrument voor het detecteren van micro-expressies en leugendetectie?

Er is door de jaren heen veel onderzoek gedaan naar micro-expressies en leugendetectie. Echter blijven onderzoeken uitwijzen dat het oordelen of iemand de waarheid spreekt of niet, gebaseerd op micro-expressies, slechts in ongeveer de helft van de gevallen correct is (54%); vergelijkbaar met gokken.

De theorie achter micro-expressies en leugendetectie is dat wanneer mensen proberen hun ware emotie(s) te onderdrukken, deze uitdrukkingen zeer kort (1/25 tot een 1/2 van een seconde), en automatisch op het gezicht getoond worden. Op basis van deze zeer korte verandering wordt verondersteld dat je kan zien of iemand liegt of niet. Echter uit divers onderzoek zijn zichtbare non-verbale gedragingen/micro-expressies vaak juist misleidend en zeggen niks over leugenachtigheid.

Jordan et al. (2019) hebben onderzocht of een training in het detecteren van micro-expressies in combinatie met het detecteren van leugens effect heeft. Deze training (Micro-expressions training tool – METT; Ekman, 2006; Paul Ekman Group, 2011) zou de detectie van micro-expressies van emoties zoals verdriet, boosheid, angst, verbazing, afkeer en geluk verbeteren. Resultaten onder bijvoorbeeld mensen met schizofrenie wezen uit dat deze groep personen ná de training beter was in het detecteren van emoties. Echter onderzoek naar de effectiviteit van deze training én leugendetectie is er niet. Dit is problematisch, omdat de METT in Amerika veel wordt ingezet binnen de politie en veiligheidsdiensten. Daarom hebben Jordan et al. de effectiviteit van de METT in combinatie met leugendetectie onderzocht. 90 proefpersonen zijn verdeeld over drie groepen: training met METT, "placebo-training" en géén training en zij moesten video's van observaties van leugens en waarheden beoordelen. Uit de resultaten kan worden opgemaakt dat proefpersonen met de METT statistisch gezien niet beter scoorden dan de proefpersonen met de placebo-training of geen training; ze scoorden juist slechter dan kansniveau. Met andere woorden, gokken zou zelfs betere resultaten opleveren. Een bijkomend nadelig effect was zelfs dat de getrainde proefpersonen vaker dachten dat ze leugens wel degelijk konden ontdekken. Kortom, ga geen micro-expressies interpreteren en/of beoordelen in het licht van leugens en waarheid!

Bron: S. Jordan, L. Brimbal, D. B. Wallace, S. M. Kassin, M. Hartwig & C.N.H. Street (2019). A test of the micro-expressions training tool: Does it improve lie detection? Journal of investigative psychology and offender profiling.

Seminar verhoor 2020

Het uitgestelde seminar verhoor, georganiseerd door Team Onderzoek en Team Generieke Opsporing van de Politieacademie, vindt plaats op **3 maart 2020**. Zodra er meer over het programma bekend is, zal dat worden gecommuniceerd.

Category Clustering Recall binnen het Generiek getuigenverhoor

Het afgelopen jaar deed recherchekundige Patricia Oudekerk van de eenheid Rotterdam, onderzoek naar de effecten van het gebruik van Category Clustering Recall binnen het generiek model getuigenverhoor. Category Clustering Recall (CCR) is een verhoortechniek die minder van het cognitieve vermogen van een getuige zou vragen, dan wanneer deze een chronologisch verhaal moet vertellen; er worden over een aantal vaste onderwerpen vragen gesteld. Hierdoor zouden getuigenverklaringen mogelijk vollediger en accurater kunnen worden.

In het onderzoek werden twee groepen getuigen, afkomstig uit verschillende politie-eenheden, met elkaar vergeleken. Alle deelnemers kregen eerst een video te zien van 3 minuten, waarin veel details waargenomen konden worden. Vervolgens werd één groep gehoord met het gebruik van het reguliere generiek model getuigenverhoor en één groep met het gebruik van CCR. In de laatste groep werd hiervoor een aanpassing gedaan in het generiek model getuigenverhoor. In plaats van doorvragen per onderwerp, werden zeven vooraf vastgestelde vragen gesteld, die betrekking hadden op personen, de locatie van personen, handelingen van personen, voorwerpen, de locatie van voorwerpen, gesprekken en andere geluiden.

Uit het onderzoek is gebleken dat de groep getuigen die gehoord werd met het gebruik van CCR zich iets meer details uit de video konden herinneren (vooral over geluiden) en iets minder fouten maakten in hun verklaringen. Deze verschillen bleken echter niet significant, waardoor geconcludeerd kan worden dat het huidige generiek model getuigenverhoor nog steeds een goede verhoormethode voor het getuigenverhoor is.

Tijdens het onderzoek is echter ook gebleken, dat verhoorders van diverse eenheden weinig kennis over het generiek model getuigenverhoor hebben. Door het gebrek aan kennis wordt de methode niet of onjuist gebruikt, waardoor getuigen mogelijk minder volledige verklaringen afleggen en meer fouten in hun verklaringen maken. Eén van de aanbevelingen die uit het onderzoek is voortgekomen, is dan ook dat deze kennis over het model moet worden vergroot, waardoor de kwaliteit van de getuigenverklaringen wordt verbeterd.

Voor meer informatie over het onderzoek kan contact worden opgenomen met 10.2.e

[@politie.nl](https://twitter.com/politie.nl)

Emoties en geloofwaardigheid bij verkrachtingszaken

Mensen vinden een vrouw die vertelt dat ze verkracht is geloofwaardiger als ze heel emotioneel overkomt (hуilen, trillende stem) dan wanneer ze haar emoties beheerst, oogcontact houdt en met vaste stem een feitelijk verhaal vertelt. Mensen denken vaak dat slachtoffers van verkrachting per definitie overstuur zijn als ze erover vertellen of als ze aangifte doen. In werkelijkheid onderdrukken slachtoffers hun emoties vaak, in een poging tot zelfbescherming of omdat ze getraumatiseerd of depressief zijn. Uit een nieuwe meta-analyse komt naar voren dat het daardoor kan gebeuren dat vrouwen die aangifte willen doen van verkrachting ten onrechte niet geloofd worden, omdat ze niet genoeg emoties zouden tonen. Dit onderzoek toont, zoals al bekend was uit andere onderzoeken, weer aan dat emotionaaliteit niets zegt over de geloofwaardigheid.

Bron: F.T. Nitschke, B.K. McKimmie & E.J. Vanman (2019). A meta-analysis of the emotional victim effect for female adult rape complainants: Does complainant distress influence credibility? Psychological Bulletin